

ادبیات فارسی پایه هفتم

درس سیزدهم (اسوه نیکو)

تهیه و تنظیم : شیرین عباباها
دبیرستان گل های خرد

۱- در جمله های زیر ، ضمیرهای پیوسته و جدا را مشخص کنید

الف- عابران بی توجه به او ، از کنارش رد می شدند

ب- من دیر نمی آیم ، شما هم دیر نیایید

ج- شنیده ام شعر می گویی ، یادت باشد برایم بیاوری

د- نیما ، نوشته اش را برایشان خواند .

۲- در جملات زیر ، ضمیرها و مرجع آن ها را مشخص کنید

این خدمات نشان دهنده احساسات پاک ملت ایران نسبت به اسلام است . چون سروکارشان با عشق و ایمان است .

پیامبر گرامی اسلام، محمد بن عبدالله (ص)، در آداب و رفتار و اخلاق، اسوه عالمیان است.
آن چنان که خداوند مهربان در قرآن کریم می فرماید: «به درستی که رسول خدا برای شما، اسوه و نمونه
نیکویی است.» (سوره احزاب / آیه ۲۱)

آداب = روش های نیکو (جمع ادب)
اسوه = نمونه ، الگو
عالمیان = جهانیان ، مردم جهان
اخلاق = خوی های پسندیده ، رفتار شایسته (جمع خلق)
کریم = بخشنده ، از صفات قرآن

در این درس با برخی از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری آن بزرگوار آشنا می‌شویم:

رسول اکرم، صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم، با فرزندان خود به مهر و عطف رفتاری می‌کرد و می‌فرمود: «فرزندان ما پاره جگر ما هستند.» گاه، وقتی به سجده می‌رفت، حسن (ع) و حسین (ع) برگردن و پشتش می‌نشستند و او چندان در سجده می‌ماند تا آنان پایین بیایند و گاهی به آرامی آنان را پایین می‌آورد و از سجده برمی‌خاست و هر دو را در بر می‌گرفت و بر صورتشان بوسه می‌زد. رسول اکرم، صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم، با خدمتکارانش نیز رأفت و عطف داشت.

صَلَّی اللہ علیہ و آلہ و سلَّم = درود خدا بر پیامبر و

خاندانش باد

اکرم = بزرگوار، گرامی

مهر = مهربانی، محبت

عطوفت = لطف و مهربانی

چندان = آن قدر

برمی‌خاست = بلند می‌شد

رأفت = مهربانی، نرم دلی

در بر می‌گرفت = در آغوش می‌گرفت

انس بن مالک می گفت: «در مدت ده سال که شبانه روز در خدمت و در خانه اش بودم، یک بار تندخویی و سخن درشت از او ندیدم و نشنیدم.»

در میان جمع، گشاده رو بود و در تنهایی، سیمایی محزون و متفکر داشت. هرگز به روی کسی خیره نگاه نمی کرد و بیشتر اوقات، چشم هایش را به زمین می دوخت. در سلام کردن به همه، حتی به کودکان، پیش دستی می کرد. هرگاه به مجلسی وارد می شد، نزدیک ترین جای خالی را اختیار می کرد. از بیماران عیادت می کرد. سخن همنشین خود را نمی بُرید. بیش از حد لزوم، سخن نمی گفت و اجازه نمی داد کسی جز در مقام دادخواهی، در حضور او از دیگری بد بگوید و یا به کسی دشنام دهد.

همنشین = یار ، همراه

نمی بُرید = قطع نمی کرد ، متوقف نمی کرد

مقام = مرتبه ، جایگاه

بیش از حد لزوم = بیشتر از نیاز

دشنام دادن = ناسزا گفتن ، فحش دادن

پیش دستی کردن = زودتر اقدام کردن ، جلو زدن

تندخویی = بداخلاقی ، بدرفتاری

سخن درشت = سخن زشت و آزاردهنده (کنایه)

گشاده رو = خوش رو ، خوش اخلاق

سیما = چهره

محزون = اندوهگین ، غمناک

خیره نگاه کردن = نگاه مداوم ، زل زدن

اوقات = وقت ها (جمع وقت)

اختیار کردن = انتخاب کردن

عیادت کردن = به دیدار بیمار رفتن و احوالپرسی

کردن

دادخواهی = شکایت کردن

هیچ گاه زبانش را به دشنام نمی آلود. بد رفتاری با شخص خود را می بخشید ولی درباره کسانی که
به حریم قانون، تجاوز می کردند، گذشت و مدارا نداشت.
در زندگی از تجمل دوری می جست. در کارهای منزل به خانواده اش کمک می نمود و چون
بانگ اذان را می شنید، به نماز می رفت.

دشنام = فحش ، ناسزا ، حرف زشت

حریم = محدوده

تجاوز = درازدستی ، از حد خود گذشتن ، زورگویی

گذشت = بخشش

تجمل = خود آرایی ، زیور بستن

مدارا = سازش ، مهربانی

بانگ = فریاد ، صدا ، آوا

سعدی، شاعر و نویسنده توانای زبان و ادب فارسی، در ستایش پیامبر بزرگوار اسلام،

سروده‌ای دارد که چند بیت آن را می‌خوانیم:

ماه فرو ماند از جمال محمد (ص) سرو نباشد به اعتدال محمد

آدم و نوح و خلیل و موسی و عیسی آمده مجموع در ظلال محمد

سعدی اگر عاشقی کنی و جوانی عشق محمد بس است و آل محمد

کلیات سعدی، بخش مواعظ

سروده = شعر

فروماندن = حیران و متعجب شدن

جمال = زیبایی

اعتدال = تناسب، هماهنگی

خلیل = دوست (لقب حضرت ابراهیم ع)

ظلال = سایه ها (جمعِ ظلّ)

مجموع آمدن = جمع شدن

آل = خاندان

مواعظ = پندها، اندرزها (جمعِ موعظه)

معنی بیت ۱ : ماه در برابر زیبایی حضرت محمد (ص) حیران و سرگردان می شود و درخت سرو به تناسب قد و قامت پیامبر (ص) نیست

آرایه های بیت ۱ : تشخیص : فروماندن ماه

ماه نماد زیبایی سرو نماد بلندقامتی

معنی بیت ۲ : تمام پیامبران گذشته (آدم ، نوح ، ابراهیم ، موسی و عیسی) در سایه و پناه پیامبر اکرم (ص) گرد آمده اند . (ادیان گذشته با دین اسلام کامل شده اند)

آرایه های ادبی : مراعات نظیر : آدم ، نوح ، موسی ، عیسی ، خلیل / « در ظلال کسی بودن » کنایه از « در حمایت و در پناه کسی بودن »

معنی بیت ۳ : ای سعدی ، اگر می خواهی عاشق کسی باشی و شور و نشاط جوانی را داشته باشی ، عشق به حضرت محمد (ص) و خاندان او برای تو کافی است .

آرایه های ادبی : اشتقاق : عشق ، عاشقی

دانش زبانی

نکته

به این جمله‌ها توجه نمایید و دربارهٔ آنها گفت‌وگو کنید.

– من حالا نامه را می‌نویسم.

– تو اکنون نامه را می‌نویسی.

– او اکنون نامه را می‌نویسد.

– ما اکنون نامه را می‌نویسیم.

– شما الآن نامه را می‌نویسید.

– آنها حالا نامه را می‌نویسند.

چنان که می بینید جملات بالا مربوط به زمان حال یا مضارع است. هر فعل شش ساخت دارد. به صورت های مختلف فعل، **ساخت** یا **صیغه** می گویند. به ساخت های زمان حال توجه کنید.

شش ساخت زمان حال	
مفرد	جمع
می نویسم	می نویسیم
می نویسی	می نویسید
می نویسند	می نویسند

همان طور که می بینید علاوه بر **بُن فعل** و شناسه، جزء «می» به ابتدای فعل، اضافه شده است. بُن یا ریشه فعل، بخش ثابتی است که در همه ساخت ها، تکرار می شود.

– در نوشتن کلمه‌هایی که یک صدا ولی نشانه‌های متفاوت دارند، دقّت شود.
– به محل و تعداد نقطه‌های حروف در واژه‌ها، دقّت کنید.

